

بررسی تدابیر پیشگیری اجتماعی در پیشگیری از قاچاق و مصرف مشروبات الکلی

(مورد مطالعه: شهرستان کرمانشاه، سال ۱۳۹۳)
(تاریخ دریافت ۱۳۹۷/۰۱/۲۰ ، تاریخ تصویب ۱۳۹۷/۰۲/۲۷)

سحر امیری

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

چکیده

مصرف مشروبات الکلی می‌تواند منشأ بسیاری از جرائم خشن و اتفاقی نظیر قتل، تجاوزات به عنف، سرقت‌های مسلحانه و غیره باشد و بالطبع، ناهنجاریهای اجتماعی قابل توجهی را در جامعه به وجود آورد؛ اما مبارزه قاطعانه با این معضل شوم، همواره با چالش‌ها و موانعی روبه‌رو بوده که اغلب اهمیتی بیشتر از کلیت موضوع داشته‌اند. اقدامات قاچاقچیان در قاچاق مشروبات الکلی از جمله چالش‌های موجود در این راستاست، که ضرورت دارد تا راهکارهای مقابله‌ای مرتبط را احصاء و با به‌کارگیری آنها، زمینه مهار قاچاق مشروبات الکلی را فراهم کرد. این پژوهش با هدف بررسی تأثیر تدابیر پیشگیری اجتماعی از قاچاق و مصرف مشروبات الکلی صورت پذیرفته است. نهایتاً یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فرهنگ سازی، آموزش عمومی و کاهش منافع اقتصادی به ترتیب از تدابیر پیشگیری اجتماعی مؤثر بر پیشگیری از قاچاق و مصرف مشروبات الکلی می‌باشند.

۳۳۳

بخش اول: کلیات

مشروبات الکلی از جمله کالاهای ممنوعه‌ای است که قاچاق آن نه تنها در ده سال گذشته فقط به دلیل انگیزه‌های اقتصادی نبوده، بلکه در تمام سالیان پس از انقلاب نیز به قصد ضربه زدن به کیان و نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و به صورت کاملاً هدفمند و سازمان یافته و در سطحی گسترده از سوی ایادی استکبار انجام شده است. اگر چه ناجا و دستگاه‌های مسئول همواره به صورت فعال با این پدیده‌ی شوم برخورد کرده‌اند؛ لیکن، ضعف‌های موجود ساختاری، کمبود نیروی انسانی متخصص، فقدان آموزش‌های کاربردی و نوین، عدم به کارگیری تجهیزات و فناوری‌های روز دنیا در بخش‌های سازمانی و از طرفی، فقدان وحدت رویه‌ی محاکم قضایی در انشاء آراء، عدم بازدارندگی بعضی از قوانین موجود، فساد اداری و سودآوری بسیار زیاد باعث شده تا قاچاقچیان مشروبات الکلی فعالیت خود را مستمراً تشدید کرده و رونق بیشتری به آن بخشند (طالبیان، ۱۳۹۱). از طرفی به نظر می‌رسد که دشمنان نظام قصد دارند با اشاعه‌ی مصرف مشروبات الکلی، یک استحاله‌ی فرهنگی یا به تعبیر هوشمندانه‌ی مقام معظم رهبری، یک نانو‌ی فرهنگی را در راستای تضعیف اخلاق و احساسات ناب مذهبی جوانان کشور رقم بزنند. بنابراین، خطر قاچاق مشروبات الکلی را نمی‌توان تنها به عنوان یک اقدام ضد فرهنگی یا ضد اقتصادی در نظر داشت؛ بلکه، باید با دید امنیتی به آن نگریست و مقابله با آن را از اولویت‌های مهم برشمرد. از این رو، در پژوهش حاضر پس از بررسی ابعاد مختلف پیشگیری اجتماعی نظیر آموزش همگانی جهت ارتقای سطح دانش عمومی، فرهنگ‌سازی خصوصاً با تمرکز بر جوانان، اصلاح زمینه‌های اقتصادی و پیشگیری وضعی شامل عملکرد اجرایی مجریان قوانین و مقررات موضوعه، راهکارهایی برای پیشگیری از اقدامات سازمان یافته در قاچاق مشروبات الکلی احصاء و ارائه شده است. (طالبیان، ۱۳۹۲).

هر چند در تمامی این سال‌ها، پلیس و سایر سازمان‌ها و دستگاه‌های مسئول وظایف خود را به نحو مطلوبی انجام داده‌اند؛ اما به نظر می‌رسد که با برنامه‌ریزی مجدد، دقیق و دلسوزانه می‌توان برخی از راهکارهای پیشگیری در حوزه‌های مختلف را احصاء و در مسیر مقابله با اقدامات سازمان یافته ارائه کرد. بر همین مبنا، در این مقاله سعی شده تا نظرات و پیشنهادهای کارشناسان و متخصصینی که سال‌ها عمر با ارزش خود را در این حوزه صرف کرده‌اند را دریافت و مشخص شود که چه اقداماتی در حوزه‌ی پیشگیری می‌تواند قابل انجام باشد، به نحوی که از قاچاق مشروبات الکلی پیشگیری مؤثری به عمل آید؟ چه راهکارهای مناسبی در حوزه‌ی پیشگیری وضعی می‌توان یافت که در قاچاق مشروبات

الکلی مؤثر واقع شود و نهایتاً مناسب‌ترین راهکار در جهت پیشگیری از قاچاق مشروبات الکلی کدام است؟ رهبر معظم انقلاب بارها به خطرات امنیتی و اقتصادی قاچاق برای کشور به صراحت اشاره کرده و به تبیین اهداف شوم دشمن از به راه انداختن ناتوی فرهنگی بر علیه مستقل‌ترین و تنها حکومت مبتنی بر مردم سالاری دینی موفق در دنیا پرداخته‌اند که نشان‌دهنده‌ی عزم جدی و سرمایه‌گذاری هنگفت دشمن برای اشاعه‌ی فرهنگ مصرف‌گرایی و به دنبال آن توسعه‌ی قاچاق در کشور است. ضمن اینکه، جهت‌گیری کلی مسئولان رده‌ی بالای کشور در سال‌های اخیر نیز در خصوص مبارزه‌ی قاطعانه و جدی با قاچاق کالا خصوصاً کالاهای ممنوعه نظیر مشروبات الکلی بوده و در این راستا می‌طلبد که به راهکارهای مؤثرتری اندیشیده شود؛ اگر چه بدیهی است که مستلزم وجود یک برنامه‌ریزی منسجم، دقیق و هدفمند برای دستیابی به شاخص‌های مورد انتظار است.

بخش دوم: ابعاد پیشگیری از قاچاق مشروبات الکلی

بر اساس تعاریف ارائه شده در مبانی نظری، مؤلفه‌های زیر را می‌توان برای پیشگیری اجتماعی لحاظ کرد:

- **آموزش عمومی:** موضوعات فرهنگی و آموزش عمومی، رابطه‌ی مستقیمی با هم دارند و نمی‌توان آن‌ها را به طور کامل از یکدیگر تفکیک کرد؛ زیرا در امر پیشگیری و مقابله با پدیده‌ی مجرمانه‌ی قاچاق، نقش جامعه و شهروندان بسیار بارز بوده و به هیچ عنوان قابل نادیده گرفتن نیستند. در واقع، هرگاه افراد جامعه نسبت به پدیده‌ی قاچاق و ویژگی‌های آن دارای آگاهی و شناخت کامل بوده و از آثار زیان‌بار تعاقبی آن مطلع باشند، بدون تردید در مقابله با آن می‌کوشند؛ به طوری که هم از انجام قاچاق مشروبات الکلی، ضرورت همکاری و هماهنگی تنگاتنگ شهروندان با نهادهای مبارزه کننده را می‌طلبد که با ایجاد پل‌های ارتباطی و ارتقای تعاملات مردمی، امکان‌پذیر خواهد بود و می‌توان آن را به عنوان اقدامات «توانا ساز» در نظر گرفت. به این معنا که برای اعضای جامعه، توانایی و انگیزه‌ی مناسب در جهت پشتیبانی از اقدامات مقابله‌ای را ایجاد می‌کند. لذا فراهم کردن فضایی جهت ارتقای سطح همکاری‌های مردمی و افزایش پشتیبانی اعضای جامعه‌ی مدنی از برنامه و اقدامات دستگاه‌ها و سازمان‌های مبارزه کننده در این زمینه بسیار الزامی است. همچنین، آموزش عمومی از پیامدهای قانونی و مجازات قاچاق، نگهداری و استفاده از مشروبات الکلی می‌تواند نسبت به آگاه‌سازی و پیشگیری اجتماعی نیز مؤثر باشد. (خلیلیان، ۱۳۸۰) آسیب‌شناسان اعتقاد دارند رابطه‌ی معناداری بین افزایش مصرف الکل و افزایش خشونت‌ها در جامعه وجود دارد. به اعتقاد آنها الکل،

مانند شیشه در طبقه‌ی مواد محرک رتبه‌بندی شده و با توجه به آمار سازمان بهزیستی، در حال حاضر در صدر مواد محرک مصرفی قرار دارد. این امر معرفی الکل را به عنوان ماده‌ای اعتیادآور و مخل برای سلامتی جامعه و شهروندان بیان می‌کند که براساس تبلیغات شوم دشمنان بسیاری از مصرف کنندگان از این امر آگاهی لازم را ندارند. همچنین، مستندسازی حوادث ناشی از مصرف و قاچاق مشروبات الکلی که تهدیدی است برای کلیه‌ی افراد جامعه اعم از مصرف کنندگان و کسانی که مورد آسیب آنان قرار می‌گیرند، می‌تواند گامی پیشگیرانه در خصوص این جرم باشد و اینکه شهروندان را از اهداف شوم دشمنان نسبت به اشاعه‌ی مصرف مشروبات الکلی آگاه کند نیز از دیگر مواردی است که قطعاً مؤثر خواهد بود (روزنامه‌ی تهران امروز، ۱۳۹۲). برای آموزش عمومی و ارتقای سطح آگاهی مردم، از ابزاری همانند رادیو، تلویزیون، نشریات، اینترنت و حتی ارسال بسته‌های آموزشی به پست الکترونیکی افراد بهره می‌برند. راه اندازی کارگاه‌های آموزشی و آموزش‌های چهره به چهره، نشست‌های تخصصی و همایش‌ها نیز به منظور بحث درباره‌ی مشکلات خاص و اقدامات پیشنهادی عموم، از روش‌های مفید دیگر هستند. انتشار اطلاعات راجع به تحقیق، تعقیب و سایر رسیدگی‌ها در پرونده‌های قاچاق هم، پیام‌های بازدارنده‌ای ارسال می‌کند؛ ضمن اینکه به رسانه‌ها فرصت تحقیق درباره‌ی ماهیت، پیامد و آثار قاچاق در فضای پرونده‌های واقعی را می‌دهد که این کار، فی‌نفسه علاقه‌ی مردم را بیشتر جلب خواهد کرد. ملزم کردن نهادهای دولتی به علنی کردن رسیدگی‌های خود و تا حد امکان حضور یک رسانه‌ی عمومی بی‌طرف برای گزارش و شرح آن به این امر کمک می‌کند (طالبیان، الیاسوند، ۱۳۹۳).

عمده شاخص‌های آموزشی عبارت‌اند از:

- ۱- آموزش عمومی مردم از پیامدهای قانونی و مجازات قاچاق، نگهداری و استفاده از مشروبات الکلی؛
- ۲- آگاه‌سازی نوجوانان و قشر جوان جامعه نسبت به مضرات استفاده از مشروبات الکلی به ویژه در ارتکاب جرایم خشن؛
- ۳- معرفی الکل به عنوان ماده‌ای اعتیادآور و مخل برای سلامتی جامعه و شهروندان؛
- ۴- افزایش آگاهی جامعه از اهداف شوم دشمنان نسبت به اشاعه‌ی مصرف مشروبات الکلی؛
- ۵- مستندسازی حوادث ناشی از مصرف و قاچاق مشروبات الکلی و اطلاع‌رسانی به جامعه. (علی

نژاد، ۱۳۸۸)

- فرهنگ سازی: با وجود اینکه ایران از معدود ملل و کشورهای صاحب تمدن و دارای فرهنگ چند هزار ساله در بین ملت‌های جهان است؛ اما کم توجهی به مقوله‌ی فرهنگ و فرهنگ‌سازی افکار عمومی، از جمله موضوعاتی است که متأسفانه در سال‌های اخیر توسعه یافته و گریبان‌گیر اجتماع ایرانیان بوده و با کمال تأسف، نهادهای رسمی متولی امر فرهنگ در کشور نیز علی‌رغم تبلیغات پر سروصدا و پر هزینه‌ای که به قول خودشان برای فرهنگ‌سازی و آگاه کردن توده‌های مردم انجام داده‌اند، توفیق چندانی در این زمینه نداشته‌اند. در واقع، می‌توان گفت بخش بزرگی از دلایل شیوع و گسترش مصرف مناسب و موثر از سوی متولیان امر و بروز تعارضات فکری و عقیدتی در قشر جوان جامعه است. امروزه در بین بسیاری از جوانان این عقیده ترویج می‌شود که نوشیدن مشروبات الکلی بسیار بهتر و عوارض آن کمتر از روی آوردن به استعمال دخانیات و مواد مخدر است. با این نوع مغالطه‌ها، سعی در ترویج یک امر بد از میان دو امر بد و بدتر را دارند. لذا ضرورت دارد تا متولیان امر، ضمن برخورد منطقی و واقع‌بینانه با این موضوع و با اتخاذ تدابیر لازم در جهت آگاه‌سازی جوانان نسبت به مضرات استفاده از مشروبات الکلی و حداقل همان گونه که در مورد خطرات و مضرات استفاده از مواد مخدر در رسانه‌های گروهی، رادیو و تلویزیون اطلاع‌رسانی می‌کنند، در این مورد نیز برنامه‌هایی جهت تنویر افکار عمومی و آگاهی مردم و به ویژه نسل جوان تهیه و اجرا کنند. شاخصه‌های فرهنگ‌سازی را می‌توان به شرح زیر فهرست کرد:

۱- توجه به اعتقادات مردم مسلمان و تلاش در جهت ارتقاء پایه‌های فرهنگی و اعتقادی؛

۲- گسترش فرهنگ مذهبی و ارزشی در تشدید قبح قاچاق، نگهداری و مصرف مشروبات الکلی؛

۳- تلاش در جهت تغییر باورهای رایج در جامعه نسبت به استفاده از مشروبات الکلی؛

۴- ارتقای سطح بینش و آگاهی عمومی از مسائل شرعی و عرفی مشروبات الکلی؛

۵- توجه به هویت ملی و تعصب میهنی مرز نشینان با ایجاد امکانات لازم در جهت توسعه‌ی اماکن

آموزشی و ارتقای مراتب تحصیلاتی. (شادنی، ۱۳۸۴)

- منافع اقتصادی: در دنیای امروز، اقتصاد سالم از اولین و اصلی‌ترین شاخصه‌های تداوم امنیت است؛ پس در شرایط نامناسب اقتصادی است که بی‌ثباتی امنیتی ایجاد می‌شود. با گذشت ۳۶ سال از انقلاب شکوهمند اسلامی و با وجود امنیتی که در جای جای کشورمان دیده می‌شود؛ اما شاهدیم که چهره‌های اقتصاد ناسالم، اصلی‌ترین عوامل تشنج‌آفرینی و برهم زدن ثبات امنیتی کشور بوده‌اند. صرف‌نظر از مصادیق متعدد، یکی از عمده‌ترین چهره‌های ناسالم اقتصادی، قاچاقچیان هستند که

سرمایه‌های هنگفتی را در گردونه‌ی قاچاق از جمله قاچاق مشروبات الکلی وارد کرده و فعالیتی مستمر داشته و به کار خود مشغول‌اند. ورود افراد سودجو به واسطه‌ی سودهای کلانی که قاچاق کالا عاید قاچاقچیان می‌کند (بعضاً تا ۱۰ برابر و حتی بیشتر) یا کشاندن افراد بدهکار برای پرداخت بدهی به باندهای بزرگ و چند وجهی قاچاق کالا و مشروبات الکلی با این توجیه که یک بار قاچاق مشروب تا چند برابر قاچاق کالا سود دارد، راه دیگری برای رواج تجارت حرام و تزریق پول‌های نامشروع به اقتصاد کشور است. بدین صورت، در اقتصاد زیرزمینی، در آمد سرشاری نصیب قاچاقچیان شده و موجب ایجاد تضاد و شکاف طبقاتی ما بین مردم می‌شود که همین انگیزه‌ای برای جذب جوانان به سوی این پدیده‌ی مخرب اقتصادی است و درآمد بی‌حد و حساب قاچاق، آنان را از گرایش به سمت شغل‌های حلال و با سود کمتر بر حذر می‌دارد. بدین ترتیب سود کلان، انگیزه‌ای بسیار قوی برای افراد در امر قاچاق خواهد بود و مسلماً هر چه سود قاچاقچیان کاهش یابد از میزان اشتیاق آنان به قاچاق نیز کاسته می‌شود. بنابراین، افراد قاچاقچی فقط برای کسب منافع اقتصادی فراوان، به کارشان مشغول‌اند و در این میان، نه از زد و خورد با مأموران لذت می‌برند و نه از کار کردن در اقتصاد زیرزمینی و پنهان شرمسارند (شکیبایی، ۱۳۸۷).

از سوی دیگر، بیکاری به عنوان یک معضل اجتماعی و معلول اقتصاد ناسالم است. این بحران در مناطق مرزی به ویژه حوزه‌ی خلیج فارس بیشتر نمایانگر است. با اینکه بنادر و مناطق آزاد مرزی در هر کشوری برای رونق صادرات است؛ اما متأسفانه این مناطق در ایران با دور افتادن از اهداف اولیه‌ی خود، باراندازی برای واردات کالاهای مختلف خارجی به ویژه کشورهای همسایه شده و لازم است دولت با ایجاد اقتصاد سالم تا حدودی بتواند از روند گسترش این عارضه جلوگیری کند. پس در موازات با بیکاری، فقر اقتصادی نیز در حال افزایش و رشد خواهد بود؛ ضمن اینکه فقر، ترس از مجازات را به حداقل می‌رساند و فرد محروم، مسئولیت عمل ضد اجتماعی خود را متوجه بی‌سامانی اجتماع می‌داند. بنابراین، فقر و بیکاری به خصوص در مناطق مرزی، زمینه‌ساز گرایش به سمت درآمدهای بادآورده و هنگفتی همچون قاچاق می‌شود که خود گویای ضرورت اقدامات پیشگیرانه و تدابیر موثر در ارتقای درآمد مرزنشینان و کاهش سودآوری قاچاقچیان مشروبات الکلی است (رهامی، ۱۳۸۴).

شاخصه‌هایی که برای منافع اقتصادی باید در نظر گرفت عبارت است از:

۱- تلاش در جهت رفع محرومیت از مرزنشینان با ایجاد فرصت‌های شغلی متناسب در مناطق مرزی

کشور؛

۲- رونق صنایع دستی، دامداری و کشاورزی به عنوان مشاغل مطلوب اکثر روستاییان به ویژه در استان‌های مرزی؛

۳- سرمایه‌گذاری دولتی در مناطق دور افتاده‌ی مرزی با جذب سرمایه‌های سرگردان در راستای ایجاد بنگاه‌های کلان اقتصادی؛

۴- تخصیص اعتبارات لازم برای توسعه‌ی زیرساخت‌های فناورانه و فناوری‌ها نوین در گذرگاه‌های مرزی و استان‌های عقبه؛

۵- افزایش ریسک قاچاق و کاهش سودآوری قاچاقچیان مشروبات الکلی. (علی‌نژاد، ۱۳۸۸)

بخش سوم: بررسی و تحلیل پیشینه پژوهش

عوامل موثر بر پدیده‌ی قاچاق کالا در مناطق مرزی افزایش پدیده‌ی قاچاق و تأثیر مخرب آن در امر تولید، تجارت قانونی، سرمایه‌گذاری و اشتغال خطر جدی و بزرگی است که باید با جدیت تمام با آن مبارزه کرد و همه‌ی دستگاه‌هایی که به نحوی می‌توانند در این امر دخیل باشند، موظف‌اند سهم خود را در این مبارزه ایفا کنند. روش پژوهش در این مطالعه توصیفی - پیمایشی است که جزء مطالعات زمینه‌یابی می‌باشد. جامعه‌ی آماری این پژوهش مردان متأهل و مجردی هستند که در شهرستان پیرانشهر و حومه زندگی می‌کنند تا علل و عوامل قاچاق و انگیزه‌های اقدام به قاچاق در میان آنان ارزیابی شود. گروه نمونه ۱۰۰ نفر از مردان متأهل مجرد و عده‌ی محدودی از زنان (۱۸ نفر) که به این کار اشتغال دارند، می‌باشند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسش‌نامه می‌باشد و براساس مقیاس لیکرت ساخته شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، میانه، میانگین و انحراف معیار) و برای آمار استنباطی از آزمون χ^2 استفاده شده است. یافته‌های به دست آمده از این پژوهش نشان داده‌اند بین ایجاد زمینه‌های اشتغال‌زایی و کاهش شغل‌های قاچاق رابطه‌ی معناداری وجود دارد. بین عدم آگاهی از مضرات انجام شغل‌های قاچاق و ضربه بر پیکره‌ی اقتصاد ملی و افزایش قاچاق در بین جوانان رابطه وجود دارد. بین محرومیت و وضعیت اقتصادی اجتماعی افراد و انجام شغل قاچاق رابطه‌ی معناداری وجود دارد

پدیده قاچاق کالا، علل، پیامدها و راهکارها اقتصاد کشور ما سالهاست از اثرات نامطلوب قاچاق کالا رنج می‌برد. در علم اقتصاد از قاچاق به عنوان اقتصاد زیرزمینی (پنهان) یاد می‌شود و نباید فراموش کرد که در حال حاضر قاچاق کالا به صورت جرمی سازمان یافته و بین‌المللی تبدیل شده است به طوری که قاچاق یک پدیده چند بعدی شده و در مبارزه با آن باید همه ابعاد آن را فرا گرفت. در این

مقاله سعی بر آن شده به ابعاد و پیامدهای پدیده زشت و شوم قاچاق خصوصاً قاچاق کالا، علل اصلی گسترش قاچاق کالا، نقش تعلیم و تربیت در نظام آموزشی در بحث فرهنگ‌سازی در این بخش و تعاریفی از قاچاق از نظر مفهومی ارائه شود و در نهایت به آثار زیانبار قاچاق و پیامدهای آن اشاره شده است. در یافته‌های تحقیق نیز اشاره‌ای به اقتصاد غیررسمی (اقتصاد زیرزمینی) و پول شویی به عنوان قوی‌ترین مانع بر سر راه مبارزه و مهار این بلیه اجتماعی و اقتصادی شده است. در پایان بحث نیز پیشنهادات راه‌حلی‌هایی که به نظر نگارنده می‌تواند در این موضوع موثر باشد ارائه شده است. به امید روزی که جوانان ما به جای پرداختن به دستفروشی و قاچاق کالا خود تولید کننده آن باشند.

مؤلفه‌های امنیت اجتماعی و مبارزه با قاچاق کالا در مناطق مرزی جنوب امنیت اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی در کشور ما، همواره با چالش‌هایی رو به رو بوده است. احراز جایگاه نخست اقتصادی، علمی و فناوری در منطقه بر اساس سند چشم‌انداز بیست‌ساله‌ی جمهوری اسلامی ایران، منوط به الزاماتی در زمینه‌ی رفع این چالش‌هاست. یکی از این الزامات، مبارزه با پدیده‌ی قاچاق کالا است. از آن جا که ابزار جنگی دشمن در چنین مبارزه‌ای، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی است، لذا ضرورت دارد که ما هم با اسلحه‌ی اقتصاد و فرهنگ و سیاست به نبرد با این پدیده، تن در دهیم و گرنه شکست خواهیم خورد. البته پیروزی بر چنین دشمنی، با چنین سلاح‌هایی در بلند مدت امکان پذیر خواهد بود، اما این بدان معنا نیست که در کوتاه مدت از مبارزه‌ی فیزیکی دست برداریم بلکه با رعایت اولویت برنامه‌های بلند مدت و میان مدت، از برنامه‌های کوتاه مدت نیز غافل نمانیم. روش مورد استفاده در این تحقیق، روش توصیفی از نوع کتابخانه‌ای است. برای دستیابی به مؤلفه‌های امنیت اجتماعی و مبارزه با قاچاق کالا و در پاسخ به این سوال که جامعه‌ی ایران، نیازمند چه مؤلفه‌هایی در راه مبارزه با قاچاق کالا است؟ و با مطالعه‌ی مقالات و کتاب‌ها راجع به مدیریت، قاچاق کالا و امنیت اجتماعی و مشاوره با صاحب‌نظران و با تعمق و اندیشه درباره‌ی آنها، مؤلفه‌های مبارزه با قاچاق کالا در ابعاد مختلف شناسایی و راه کارهای هر کدام با برنامه‌ریزی‌های بلند مدت و کوتاه مدت مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در پایان نتیجه‌گیری و پیشنهادهای لازم ارائه شده است.

بررسی قاچاق واردات کالا و راه‌های مقابله با آن قاچاق یکی از معضلات پیچیده کشور است که حل آن نیاز به یک عزم ملی بین مسئولین و مردم دارد. با توجه به گستردگی معضل قاچاق و انواع مختلف آن، در این مقاله به موضوع قاچاق واردات کالا پرداخته شده است. آمارهای رسمی و

پژوهش‌های بررسی شده توسط نگارنده نشان از گستردگی این پدیده شوم در کشور دارد، که ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی وسیعی دارد. در مقاله‌ی حاضر بیشتر به جنبه‌های اقتصادی قاچاق توجه شده است. این مقاله با شیوه‌ی تحلیلی- توصیفی و با استفاده از نمودار علت و معلوم (استخوان ماهی یا ایشی کاوا)، روش حل مسئله و بهره‌گیری از روش پارتو تدوین شده است. مقاله‌ی حاضر تلاش می‌کند با در نظر گرفتن علل ریشه‌ای ایجاد قاچاق، راه کارهای اجرایی را برای جلوگیری از این پدیده ارائه نماید. با توجه به اینکه سود اقتصادی دلیل اصلی وقوع قاچاق کالا به داخل کشور است بالا بردن کیفیت محصولات داخلی در کنار کاهش قیمت، باعث جلوگیری از قاچاق واردات خواهد شد.

بخش چهارم: موز و تأثیرات آن بر جرایم از دیدگاه جامعه‌شناسی انحرافات (با تأکید بر رویکرد پیش‌گیری از قاچاق کالا)

مقاله پژوهشی حاضر که حاصل پژوهشی میدانی بوده است و با عطف به اهداف مورد مطالعه، جزء مطالعات توصیفی-تحلیلی و به لحاظ روشی در قلمرو تحقیقات میدانی- روش تحقیق پیمایشی- قرار خواهد گرفت. واحد تحلیل فرد می‌باشد. همچنین در این پژوهش از تکنیک پرسشنامه (محقق ساخته) جهت جمع‌آوری داده استفاده می‌شود. جامعه آماری متشکل از کلیه شهروندان بالای ۱۵ سال شهر سندج می‌باشد و حجم نمونه با توجه به حجم جامعه آماری و با استفاده از جدول تاکنن، ۴۰۰ نفر تعیین شده است. روش نمونه‌گیری از ترکیب دو روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای (در ابتدا برای تعیین خوشه‌ها) و روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک (در انتها جهت تعیین فرد نمونه با استفاده از فرم تشخیص فرد نمونه) استفاده شده است و در نهایت طی اجرای آزمون آلفای کربنباخ، عدد بدست آمده برای این ضریب برابر با ۰/۸۱۲ بوده است که نشان از وجود پیوستگی لازم بین گویه‌هاست.

حمایت از تولید ملی و پیشگیری از قاچاق کالا تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه کشورمان مهمترین متغیر زندگی اجتماعی است. از طریق قاچاق، کسب ثروت به راحتی و در حجم زیاد صورت گرفته و روحیه کار و فرهنگ تلاش در جامعه سست شده و افراد به جای کسب درآمد از راه صحیح و شرعی به راه قاچاق روی آوردند تا در مدت کوتاه ثروت زیادی به دست آورند. این افراد علاوه بر اینکه سهم ناچیزی در تامین درآمد دولت دارند از هزینه‌های دولت بالاترین سود را می‌برند. مشارکت مردمی در امر مبارزه با قاچاق در سطح ملی، امنیت اقتصادی را به ارمغان می‌آورد و توانمندی اقتصادی، مجموعه‌ای از شرایط، عوامل و ساختارهای اجتماعی است که موجب دلگرمی و

آسایش خاطر و شوق مردم به کار و امید به آینده می‌شود. در این مقاله برآنیم تا اثرات و عواقب قاچاق را یافته و راهکارهایی برای حمایت از تولید ملی و جلوگیری از قاچاق ارائه دهیم.

نتیجه گیری

دغدغه‌ی اصلی محقق، بررسی در خصوص قاچاق و مصرف مشروبات الکلی و احصای راهکارهای مقابله با آن بوده است. در این راستا، با مطالعه‌ی سوابق تحقیقات مرتبط مشخص شد که این راهکارها را می‌توان در تدابیر پیشگیری اجتماعی طبقه‌بندی کرد. پیشگیری اجتماعی بر مؤلفه‌های آموزش عمومی، فرهنگ‌سازی و منابع اقتصادی استوار است. تحلیل پاسخ‌های به دست آمده از نظریه‌های پاسخگویان، ضمن تأیید راهکارهای کلی پیشنهادی، حاکی از آن است که تدابیر پیشگیری اجتماعی در پیشگیری قاچاق و مصرف مشروبات الکلی مؤثر می‌باشند. از طرفی، اولویت‌بندی مؤلفه‌های مربوط به پیشگیری اجتماعی نیز حاکی از آن است که برای مقابله‌ی عملی با قاچاق و مصرف مشروبات الکلی، راهکارهای مرتبط بر مؤلفه فرهنگ‌سازی بر دو مؤلفه دیگر برتری دارند و راهکارهایی که بر مؤلفه‌های آموزش عمومی و کاهش منافع اقتصادی استوارند، در اولویت‌های دوم و سوم قرار می‌گیرند.

در خصوص پیشنهادات نویسنده باید توجه داشت بر اساس تحلیل‌های به عمل آمده، راهکارهای دستیابی به هدف تحقیق به ترتیب اولویت عبارت‌اند از:

اولویت اول: راهکارهای فرهنگ‌سازی برای پیشگیری اجتماعی شامل:

- ۱- توجه به اعتقادات مردم مسلمان و تلاش در جهت ارتقای پایه‌های فرهنگی و اعتقادی
- ۲- گسترش فرهنگ مذهبی و ارزشی در تشدید قبح قاچاق، نگهداری و مصرف مشروبات الکلی
- ۳- تلاش در جهت تغییر باورهای رایج در جامع نسبت به استفاده از مشروبات الکلی
- ۴- ارتقاء سطح بینش و آگاهی عموم از مسائل شرعی و عرفی مشروبات الکلی
- ۵- توجه به هویت ملی و تعصب میهنی مرزنشینان با ایجاد امکانات لازم در جهت توسعه‌ی اماکن آموزشی و ارتقای مراتب تحصیلاتی

اولویت دوم: راهکارهای آموزش عمومی برای پیشگیری اجتماعی شامل:

- ۱- آموزش عمومی مردم از پیامدهای قانونی و مجازات قاچاق، نگهداری و استفاده از مشروبات

الکلی

- ۲- آگاه‌سازی نوجوانان و قشر جوان جامعه نسبت به مضرات استفاده از مشروبات الکلی به ویژه در

ارتکاب جرایم خشن

- ۳- معرفی الکل به عنوان ماده‌ای اعتیادآور و مخل برای سلامتی جامعه و شهروندان
- ۴- افزایش آگاهی جامعه از اهداف شوم دشمنان نسبت به اشاعه‌ی مصرف مشروبات الکلی
- ۵- مستندسازی حوادث ناشی از مصرف و قاچاق مشروبات الکلی و اطلاع‌رسانی به جامعه
- اولویت سوم: راهکارهای کنترل منابع اقتصادی برای پیشگیری اجتماعی شامل:
- ۱- تلاش در جهت رفع محرومیت از مرزنشینان با ایجاد فرصت‌های شغلی متناسب در مناطق مرزی کشور
- ۲- رونق صنایع دستی، دامداری و کشاورزی به عنوان مشاغل مطلوب اکثر روستاییان به ویژه در استان‌های مرزی
- ۳- سرمایه‌گذاری دولتی در مناطق دور افتاده‌ی مرزی با جذب سرمایه‌های سرگردان در راستای ایجاد بنگاه‌های کلان اقتصادی
- ۴- تخصیص اعتبارات لازم برای توسعه‌ی زیرساخت‌های فناورانه و فناوری‌های نوین در گذرگاه‌های مرزی و استان‌های عقبه
- ۵- افزایش ریسک قاچاق و کاهش سودآوری قاچاقچیان مشروبات الکلی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

منابع و مآخذ

۱. شکیبایی، علیرضا؛ احمدی، علی محمد، قاجاق کالا؛ علل، آثار و شاخصهای اندازه گیری آن، مجموعه مقالات سومین همایش ملی بررسی پدیده قاجاق، دانشگاه تربیت مدرس، پژوهشکده اقتصاد ۱۳۹۱
۲. خداوردی، علی، بررسی علل و پیامدهای پدیده قاجاق کالا، مجله نگرشی بر تحولات سیاسی، شماره نودوهفت و نودوهشت ۱۳۹۰
۳. خلیلیان، صادق ریشه‌های قاجاق و راه‌های مقابله، روزنامه اطلاعات، مورخ سوم مرداد ۱۳۸۹
۴. روزنامه تهران امروز، علت گرایش جوانان ایرانی به مشروبات الکلی. تهران، ۱۳۹۰/۶/۴
۵. رهامی، محسن؛ حیدری، علیمراد، چالشهای فراروی سیاست جنایی در قبال راهکارهای پیشگیری از قاجاق مشروبات الکلی ۱۳۹۱
۶. شادنیا، هوشنگ بررسی علل قاجاق کالا، علل موجود و افزایش آن، مجله نگهبان، شماره هشتادوهشت و هشتادونه، مردادماه ۱۳۹۰
۷. طالبیان، حسین، مشروبات الکلی؛ تهدیدی فراتر از تهدید. فصلنامه کارآگاه ۱۳۸۹
۸. طالبیان، حسین، علل بروز و گسترش قاجاق کالا. فصلنامه کارآگاه ۱۳۹۰
۹. طالبیان، حسین؛ الیاسوند، امین، نقش پیشگیری اجتماعی در کاهش قاجاق کالا و ارز، فصلنامه کارآگاه ۱۳۹۲
۱۰. علی نژاد، منوچهر، رویکردهای نظری به مسئله پیشگیری از جرم با تأکید بر رویکردهای جامعه شناختی و مدیریت استراتژی، علوم اجتماعی، تهران، نشر آوای نور ۱۳۸۸

